

Een uitgestoken hand naar rechts-extremisten

Serie Burgermoed #2

[Achtergrond](#) - 18 december 2024 - Auteur: Redactie Duitslandweb

Eens een neonazi, altijd een neonazi? “Nee”, zegt Fabian Wichmann, casemanager bij het initiatief EXIT-Deutschland. Hij helpt mensen die uit het extreemrechtse milieu willen stappen op het rechte pad.

Fabian Wichmann, geboren in 1980, groeit in de voormalige DDR op in een klein Brandenburgs dorp aan de grens met Berlijn. In de jaren negentig waren hier veel problemen met neonazi's. “Als kind kreeg je mee dat rechtsextremisten gewelddadige aanvallen pleegden op vluchtelingen en mensen met een migratieachtergrond”, vertelt hij in gesprek met Duitslandweb. “Bovendien sloten schoolgenoten zich bij rechts-extreme groepen aan, waardoor zij jou plotseling als hun vijand zagen.”

Tijdens zijn studie pedagogische wetenschappen doet hij onderzoek naar extreemrechtse subculturen, waaronder de Skinheads. Hierdoor ontdekt hij [EXIT-Deutschland](#), een project dat in 2000 in het leven is geroepen om rechts-extremisten hulp te bieden bij het verlaten van de scene. Met name het levensverhaal van medeoprichter Ingo Hasselbach, een van Duitslands bekendste ex-neonazi's, inspireert Wichmann om zich met de deradicalisering van rechts-extremisten bezig te houden en bij EXIT stage te lopen.

Inmiddels ondersteunt Wichmann al ruim vijftien jaar mensen die uit de neonazi-beweging willen stappen bij het opbouwen van hun nieuwe leven. Daarvoor moeten tal van praktische zaken worden geregeld, vertelt hij, zoals een nieuwe woning, werk en het verwijderen van rechts-extreme tatoeages. Ex-neonazi's worden vaak gezien als verraders en moeten rekening houden met wraakacties. Wichmann treft voor hen daarom ook veiligheidsmaatregelen. Daarnaast voert hij gesprekken met de ex-neonazi's waarin hij ze aanspoort kritisch na te denken over hun vaak gewelddadige verleden.

EXIT-Deutschland heeft in de afgelopen 24 jaar meer dan 950 rechts-extremisten in Duitsland bij hun vertrek uit extreemrechtse netwerken succesvol ondersteund, in de meeste gevallen door jarenlange persoonlijke begeleiding. Het met subsidies en donaties gefinancierde initiatief organiseert campagnes, is met banners en flyers op neonazi-demonstraties aanwezig en laat voormalige leden van rechts-

extreme groepen in de media over hun ervaringen met het programma vertellen. Allemaal in de hoop dat bij andere neonazi's twijfels worden aangewakkerd en ze zich bij de organisatie in Berlijn melden. "We zien dat onze strategie werkt", zegt Wichmann. "Onder Duitse rechts-extremisten hebben we grote bekendheid verworven. EXIT is in het milieu echt een begrip geworden".

'De uitgestoken hand die wij rechts-extremisten bieden, past niet in hun wereldbeeld waarin eigenlijk iedereen als vijand wordt beschouwd'

Waarom iemand de rechts-extreme scene wil verlaten, verschilt, schetst Wichmann: "Een strafprocedure, gewelddadige ervaringen of de opheffing van de eigen groep kan een reden zijn waardoor een geradicaliseerde persoon op een andere manier gaat nadenken over het extreemrechtse gedachtengoed, waarbij geweld als een legitiem middel wordt gezien om politieke doelen te bereiken. Bij het merendeel van de extremisten is er geen sprake van een sleutelmoment, maar van een opeenstapeling aan twijfels over de juistheid van de eigen ideologie. Die doen de emmer overlopen en zorgen ervoor dat iemand ons benadert."

Serie Burgermoed

Rechtsradicale bewegingen hebben het tij mee in Duitsland. Dat baart veel Duitsers zorgen, de herinnering aan de machtsovername door de nazi's in de jaren dertig maakt hen extra alert. Deze bezorgde burgers vormen een serieuze tegenkracht, was te zien eerder dit jaar tijdens de massale demonstraties. Een deel van hen zet zich iedere dag in voor de democratie, op verschillende manieren. In deze serie spreken we enkelen van hen, over hun motivatie, hun doelen en hun angsten.

In de allereerste plaats moeten neonazi's door EXIT hun vooroordelen herzien, legt Wichmann uit. "De uitgestoken hand die wij rechts-extremisten aanbieden, past namelijk niet in hun wereldbeeld waarin de overheid, de maatschappij, eigenlijk iedereen als vijand wordt beschouwd. Doordat wij geradicaliseerde personen duidelijk maken begrip te hebben voor het feit dat mensen van ideologie kunnen veranderen en hun fouten kunnen erkennen, zijn we als het ware een tegenhanger van het totalitarisme. Zo maken we neonazi's ervan bewust dat meedoen in de maatschappij weer mogelijk is."

Wichmann vervolgt: "Je moet je uiteraard steeds afvragen of een rechts-extremist de beweging daadwerkelijk vanwege een veranderde ideologische overtuiging wil verlaten of dat andere factoren een rol spelen. Voor mij als hulpverlener is het belangrijk dat ik ze kritisch confronteer, maar tegelijk níét veroordeel - dat is een

heel dunne lijn. Natuurlijk ben ik me er steeds van bewust dat een cliënt hoogstwaarschijnlijk een gewelddadig verleden heeft, en soms zelfs een moord heeft begaan. Toch vind ik dat je diegene de mogelijkheid moet bieden om zijn leven te veranderen.”

‘Ik doe dit werk niet, omdat ik denk dat in iedere rechts-extremist ergens toch een klein engeltje woont, maar om potentiële slachtoffers te beschermen’

Terwijl de meeste van zijn collega’s uit veiligheidsoverwegingen ervoor kiezen anoniem te blijven, treedt Wichmann sinds een aantal jaar veelvuldig in de media op om over zijn werk

bij EXIT-Deutschland te vertellen. Zijn beweegreden: “Voor mij was het op een gegeven moment een *Haltungsfrage*, een kwestie van kleur bekennen. Onder de radar werken heeft vele voordelen, maar ik wilde *Gesicht zeigen*, laten zien waar ik voor sta. Bovendien kan ik door mijn mediaoptredens het aanbod van EXIT zichtbaarder maken én belichamen. Zo hoop ik dat rechts-extremisten die met het idee spelen zich uit het milieu terug te trekken door het lezen van bijvoorbeeld een interview met mij misschien zullen denken: ‘Met hem zou ik wel eens over m’n twijfels willen praten’.” Hiervoor betaalt Wichmann wel een hoge prijs: hij moet in zijn dagelijks leven continu rekening houden met bedreigingen vanuit het neonazi-milieu.

Ondanks de actuele politieke ontwikkelingen en het fors gestegen aantal extreemrechtse incidenten in Duitsland is Wichmann gemotiveerd om door te gaan met zijn werk: “Het is dankbaar en bevredigend, aangezien je eraan kan bijdragen dat neonazi’s zowel op persoonlijk als op ideologisch vlak volledig veranderen. Trots ben ik wanneer ik na een tijdje merk dat iemand door ons ondersteuningstraject intrinsiek gemotiveerd is om zijn oude bestaan op te geven en zijn extremistische opvattingen vanuit een ander perspectief bekijkt.” Deze successen op individueel niveau zijn volgens hem ook voor de samenleving van grote relevantie: “Dankzij de deradicalisering van mensen uit de extreemrechtse beweging blijven onze democratische waarden behouden.”

Wichmanns slotsom: “Ik doe dit werk niet, omdat ik denk dat in iedere rechts-extremist op de een of andere manier ergens toch een klein engeltje woont, maar om potentiële slachtoffers te beschermen. Dát is mijn eigenlijke drijfveer.”

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/61821/een-uitgestoken-hand-naar-rechts-extremisten>